

Työturvallisuus vuokratyössä EU-hanke 2018

Loppuraportti

Sisällys

1. Hankkeen perustiedot.....	3
2. Hankkeen taustaa ja lähtötilanne.....	3
3. Hankkeen tavoitteet.....	3
4. Toimintatavat.....	4
5. Viestintä.....	4
6. Hankeryhmän kokemukset.....	5
7. Tarkastusmäärän toteutuminen.....	5
8. Tarkastuksilla henkilöstövuokrausyrityksille annetut velvoitteet.....	6
9. Tarkastuksilla käyttäjäyrityksille annetut velvoitteet.....	7
10. Webropol-kyselyn toteuttaminen hankkeessa.....	7
11. Lopuksi.....	8

Raportin nimi: Työturvallisuus vuokratyössä EU-hanke 2018. Loppuraportti.

Julkaisija: Työsuojeluhallinto 2019

Lisätietoja: Hankekoordinaattori, ylitarkastaja Miia Kulmala, etunimi.sukunimi@avi.fi

1. Hankkeen perustiedot

- **Hankkeen nimi:** Työturvallisuus vuokratyössä EU-hanke 2018.
- **Vastuualue ja organisaatioyksikkö:** Valtakunnallinen hanke, kaikki työsuojelun vastuualueet osallistuivat hankkeeseen. Hankeryhmään kuuluivat Miia Kulmala (LSSAVI) pj., Marjo Lindeberg (ESAVI), Tapio Saarinen (LSAVI), Tomi Lappalainen (ISAVI) ja Janne Honkonen (PSAVI).
- **Hankkeen kesto:** 1.10.2017–31.12.2018.

2. Hankkeen taustaa ja lähtötilanne

Hanke pohjautui EU-jäsenmaiden alueella toteutettavaan Johtavien työsuojelutarkastajien komitean SLIC:n käynnistämään vuokratyövoiman valvontakampanjaan. Vuokratyövoiman työturvallisuus valittiin valvontakohteeksi, koska vuokratyövoiman käyttö on lisääntynyt huomattavasti viimeisen kymmenen vuoden aikana jäsenmaissa. Jäsenmaissa tehtyjen tutkimusten mukaan vuokratyötä tekevät ovat usein nuoria, vähän koulutet-

tuja ja heille tapahtuu keskimääräistä enemmän työtapaturmia. Työtapaturmien suureen määrään nähdään syynä, että vuokratyöntekijä on usein uusi henkilö sekä työssä että työpaikalla, ja heillä on työn riskeistä vähemmän tietoa kuin käyttäjäyrityksen omilla työntekijöillä. Lisäksi työsuhteen lyhyen keston vuoksi vuokratyöntekijä ei aina ole työturvallisuusasioiden osalta samassa asemassa käyttäjäyrityksen omien työntekijöiden kanssa.

3. Hankkeen tavoitteet

Hanke suunnattiin vuokratyöntekijöiden työturvallisuuteen. Valvonnan tavoitteena oli varmistaa valvonnan kohteena olevien henkilöstövuokrausyritysten työturvallisuuden hallinnan taso. Lisäksi valvottiin käyttäjäyrityksissä, miten työturvallisuusvastuu ja tarvittava tietojen vaihto vuokratyönantajan ja käyttäjäyritysten vä-

lillä toteutuvat vuokratyöntekijöiden osalta. EU-tasolla hankkeessa oli lisäksi tavoitteena varmistaa vuokratyötä koskevien EU-direktiivien täytäntöönpano ja lisätä työturvallisuutta koskevaa tietoutta työnantajien, työntekijöiden ja sidosryhmien keskuudessa.

4. Toimintatavat

Hanke toteutettiin niin, että ensin tehtiin tarkastus henkilöstövuokrausyritykseen, ja sieltä saatujen tietojen perusteella valvontaa kohdistettiin kyseisen yrityksen 2–3 käyttäjäyritykseen. Henkilöstövuokrausyrityksistä saatiin tiedot käyttäjäyrityksistä pääosin sujuvasti, vaikka osa henkilöstövuokrausyrityksistä olikin selkeästi huolissaan siitä, että tietojen antaminen käyttäjäyrityksistä voisi vaikuttaa negatiivisesti heidän asiakassuhteisiinsa. Osa henkilöstövuokrausyrityksistä toivoi vahvasti, että käyttäjäyritykseen ei erityisesti ilmaistaisi, että käyttäjäyrityksen tiedot oli saatu henkilöstövuokrausyrityksestä, ja tätä toivetta pyrittiin mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan. Osa henkilöstövuokrausyrityksistä puolestaan halusi itse informoida käyttäjää tulevasta tarkastuksesta tai olla jopa mukana käyttäjäyrityksen tarkastuksella. Toimijoiden välisen tiedonkulun tehostamiseksi käyttäjäyritysten tarkastuskertomuksia toimitettiin tarkas-

tajan harkinnan mukaan tiedoksi henkilöstövuokrausyrityksiin.

Hankkeeseen osallistuvilla tarkastajilla järjestettiin koulutuspäivä yhtenäisten toimintatapojen ja valvontatöiden varmistamiseksi ennen tarkastusten aloittamista. Koulutuksessa käsiteltiin muun muassa työturvallisuusvastuun jakautumista vuokratyössä ja työterveyshuoltoon liittyvien asioiden valvontaa hankkeessa. Koulutuspäivässä olivat mukana myös edustajat sekä Henkilöstöpalveluyritysten liitosta (HPL ry) että Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä (SAK). Tilaisuudessa sidosryhmien edustajat kertoivat omien organisaatioidensa näkemyksiä vuokratyöntekijöiden työturvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Hankkeeseen osallistuvilla tarkastajilla oli myös mahdollisuus keskustella sidosryhmien edustajien kanssa.

5. Viestintä

Hankkeen yhtenä tavoitteena oli työnantajien ja vuokratyöntekijöiden tietoisuuden parantaminen työturvallisuusasioista ja työterveyshuoltoasioista.

Hankkeen alkaessa hankkeesta viestittiin mediatiedotteella keskeisille sidosryhmille ja yleisölle. Viestintä vuokratyöntekijöille painottui someen, lähinnä Twitteriin. Työsuojelu.fi-verkkopalveluun luotiin hankkeelle oma sivu, jonne koottiin keskeistä tietoa aiheesta. Hankkeen omalle sivulle liitettiin linkki EU-hankkeen yhteiselle SLIC:n hallinnoimalle [verkkosivulle](#).

Vastuualueet tiedottivat hankkeesta sidosryhmilleen muun muassa työsuojelulautakunnan kokouksissa ja sidosryhmätapaamisissa. Hankeryhmäläisiä osallistui Tampereella syksyllä 2018 järjestetyille EuroSafety-messuille, jossa hankeryhmäläisiä oli työsuojeluhallin-

non messuosastolla kertomassa messuvieraille aiheesta ja vastailemassa kysymyksiin.

Työsuojeluvastuun jakautumisesta vuokratyössä laadittiin hankkeen aikana työpaikkatiedote, joka julkaistiin työsuojeluhallinnon verkkopalvelussa. Työpaikkatiedotetta jaettiin myös tarkastuksilla. Tarkastajat kertoivat hankkeesta tarkastettaville työpaikoille tarkastuksen yhteydessä, ja työpaikoilla hanke ja vuokratyöntekijöiden työturvallisuuteen liittyvät kysymykset aiheuttivatkin paljon keskustelua. Aiheeseen liittyvälle tiedolle oli työpaikoilla selkeästi paljon tarvetta.

Hankkeen keskeisistä havainnoista laadittiin mediatiedote alkuvuodesta 2019. Samalla tuloksista tiedotettiin keskitetysti sidosryhmille.

6. Hankeryhmän kokemukset

Hankeryhmän kokemukset hankkeesta olivat pääosin positiivisia. Työpaikoilla oltiin kiinnostuneita meneillään olevasta valvontahankkeesta ja siitä, miten työturvallisuuden liittyvät asiat tulisi vuokratyöntekijöiden osalta hoitaa. Monet tarkastuksilla käsitellyt asiat tunnistet-

tiin työpaikoilla haastaviksi toteuttaa, ja tarkastajilta kyseltiin myös neuvoja, miten niiden suhteen tulisi toimia.

Etenkin käyttäjäyrityksille työturvallisuuslain (738/2002) 3 §:n määräykset lain soveltamisesta vuokratyössä olivat vieraita.

7. Tarkastusmäärän toteutuminen

Hankesuunnitelmassa tarkastuksiin oli varattu yhteensä 14,5 henkilötyökuukautta ja tarkastustavoitteena oli 203 tarkastusta. Suunniteltu tarkastusmäärä ylitettiin: hank-

keessa tehtiin yhteensä 220 tarkastusta. Tarkastuksista 76 kohdistui henkilöstövuokrausyrityksiin ja 144 kohdistui vuokratyövoimaa käyttäviin yrityksiin.

Hankkeen toteutuminen vastuualueittain

Vastuualue	Tarkastuksia henkilöstövuokrausyrityksiin	Tarkastuksia käyttäjäyrityksiin	Yhteensä
ESAVI	32	61	93
ISAVI	8	19	27
LSAVI	5	10	15
LSSAVI	23	38	61
PSAVI	8	16	24
Yhteensä	76	144	220

8. Tarkastuksilla henkilöstövuokrausyrityksille annetut velvoitteet

Henkilöstövuokrausyritysten tarkastuksilla annettiin yhteensä 150 toimintaohjetta ja 2 kehotusta. Tarkastettavat asiat olivat toimintaohjepainotteisia, minkä vuoksi kehotuksia ei tarkastuksella paljoakaan annettu.

Hankkeelle sovitun ennakoosialistan asioista velvoitteita annettiin valvontatietojärjestelmän hankereportin mukaan eniten seuraavista asioista:

- työnantajan yleiset velvollisuudet (38 toimintaohjetta)
- työterveyshuollon työpaikkaselvitys (33 toimintaohjetta ja 1 kehotus)
- työn vaarojen selvittäminen ja arviointi (32 toimintaohjetta).

Työnantajan yleisissä velvollisuuksissa toimintaohjeet liittyivät useimmiten työsuojelun toimintaohjelmaan tai työsuojeluorganisaatioon.

Työterveyshuollon työpaikkaselvityksen ja työn vaarojen selvittämisen ja arvioinnin osalta puutteena havaittiin, että ne eivät aina kattaneet vuokratyöntekijöiden tekemiä työtehtäviä ja työolosuhteita.

Lakisääteisiin terveystarkastuksiin liittyen annettiin tarkastuksilla 15 velvoitetta (14 toimintaohjetta ja 1 kehotus). Lakisääteiset terveystarkastukset erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavassa työssä herättivätkin tarkastuksilla paljon keskustelua. Joissain tapauksissa työsuhteiden lyhyt kesto ja työsuhteen jatkumisen epävarmuus aiheuttivat sen, että terveystarkastuksen tekeminen laissa määritellyssä ajassa (viimeistään kuukauden kuluessa työsuhteen alkamisesta) koettiin haastavaksi.

Yleisellä tasolla hankeryhmässä tehtiin se havainto, että järjestäytyneillä työnantajilla olivat työsuojelun hallintajärjestelmät pääsääntöisesti paremmalla tasolla, koska heillä ovat tukena liiton ohjeistukset. Osalla työnantajista oli myös HPL ry:n auktorisointi käytössä.

Lisäksi tarkastuksilla annettiin jonkin verran velvoitteita tarkastuksella esiin nousseista asioista, kuten esimerkiksi työntekijöiden ylityökertymistä, koeajasta, järjestyksestä ja siisteydestä sekä pukeutumistiloista.

9. Tarkastuksilla käyttäjäyrityksille annetut velvoitteet

Käyttäjäyritysten tarkastuksilla annettiin yhteensä 153 toimintaohjetta ja 3 kehotusta.

Hankkeelle sovittu ennakkoasialistan asioista velvoitteita annettiin valvontatietojärjestelmän hankeraportin mukaan eniten seuraavista asioista:

- työterveyshuollon työpaikkaselvitys (42 toimintaohjetta, 3 kehotusta)
- vuokratyövoimaa käyttävän yrityksen tiedonantovelvollisuus (44 toimintaohjetta)
- työn vaarojen selvittäminen ja arviointi (34 toimintaohjetta)
- ilmoitus vuokratyön aloittamisesta (28 toimintaohjetta).

Työterveyshuollon työpaikkaselvityksen ja työn vaarojen selvittämisen ja arvioinnin osalta annettiin ohjeita niiden tekemisestä, kattavuudesta ja päivittämisestä. Työpaikkaselvityksen osalta annettiin toimintaohjeita myös sen nähtävilläpidosta.

Vuokratyövoimaa käyttävän yrityksen tiedonantovelvollisuus oli vieras velvoite monessa tarkastetussa

vuokratyövoimaa käyttävässä yrityksessä, ja asian käytännön toteutus aiheutti toimintaohjeiden lisäksi runsaasti keskustelua tarkastuksilla. Tarkastuksilla käsiteltiin paljon sitä, mitä tietoja käyttäjäyrityksen tulee tarkalleen ottaen antaa, missä laajuudessa ja kuinka usein. Myös käyttäjäyrityksissä keskusteltiin paljon terveystarkastuksista erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavassa työssä. Käyttäjäyritykset olivat vaihtelevasti informoineet henkilöstövuokrausyrityksiä, jos vuokratyöntekijän tekemä työ oli erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavaa työtä, ja vain harva käyttäjäyritys oli varmistanut, onko heillä työskentelevälle työntekijälle tehty lakisääteinen terveystarkastus.

Ilmoitusvelvollisuus vuokratyön aloittamisesta työpaikan työsuojeluvaltuutetulle ja työterveyshuollolle oli asia, jossa havaittiin tarkastuksilla jonkin verran puutteita. Myös tämän asian osalta tarkastuksilla keskusteltiin siitä, millä tarkkuudella, kuinka usein ja miten ilmoitusvelvollisuus tulee hoitaa käytännössä.

10. Webropol-kyselyn toteuttaminen hankkeessa

Osana koko EU:n tasolla toteutettua hanketta oli SLIC:n laatima tarkastuslomake sekä henkilöstövuokrausyritykselle että käyttäjäyritykselle. Tarkastusta kuitenkin ei voitu suoraan toimittaa niiden perusteella, vaan tarkastuksen pohjana tuli olla työsuojeluviranomaisen valvontatietojärjestelmällä luotu tarkastusilmoitus. Lisäksi osa SLIC:n tarkastuslomakkeissa esitetystä kysymyksistä liittyi enemmänkin tilastotiedon keräämiseen kuin valvottaviin asioihin. SLIC:n tiedonkeruun toteuttamiseksi ja tarkastuksen sujuvuuden helpottamiseksi laadittiin eril-

linen Webropol-kysely, joka toimitettiin työpaikalle etukäteen. Kyselyssä kysyttiin vuokratyövoiman käyttöön liittyviä tilastotietoja sekä muita aiheeseen liittyviä taustatietoja. Työpaikan edustajia pyydettiin vastaamaan kyselyyn ennen tarkastusta, jotta vastaukset olisivat olleet tarkastajan käytettävissä jo tarkastukselle mennessä. Käytännössä tämä ei kaikilla tarkastuksilla toteutunut, koska osa työpaikoista ei useistakaan pyynnöstä huolimatta vastannut kyselyyn, ja saadut vastaukset olivat osittain hyvinkin puutteellisia.

11. Lopuksi

Hankkeen kokemusten ja annettujen veloitteiden perusteella voidaan sanoa, että hanke oli tarpeellinen etenkin henkilöstövuokrausyritysten ja käyttäjäyritysten välisen tietojenvaihdon näkökulmasta. Työturvallisuuslain (738/2002) 3 §:n määräykset lain soveltamisesta vuokratyössä olivat vieraita etenkin käyttäjäyrityksille mutta osittain myös henkilöstövuokrausyrityksille. Säädöksessä veloitteet on kirjattu suhteellisen yleisellä tasolla, mikä osaltaan tuo haasteita niiden noudattamiseen työpaikoilla.

Vuokratyövoiman käyttö on työpaikoilla vakiintunut ja yhä lisääntyvä käytäntö, minkä vuoksi näitä asioita tulee valvoa myös jatkossa. Käyttäjäyritysten tarkastuksissa kyseisen toimialan ja sen riskien tuntemus on tärkeää. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaisinta, että vuokratyövoiman käyttöön liittyviä veloituksia valvottaisiin jatkossa normaalin työpaikkavalvonnan yhteydessä. Tarkastaja voisi lisätä tarvittaessa näitä asioita toimialatarkastuksen listalle, jos tarkastuksella käy ilmi, että työpaikoilla käytetään vuokratyövoimaa.